

verb. « Omnes, inquit, qui per viam Evangelicam incedimus, mercatores sumus, per opera mandatorum nobis possessionem cœlestium comparantes ».

S. Joannes Chrysostomus homil. 4. de Lazaro, circa medium : « Si justus, inquit, est Deus, et his, et illis reddet pro meritis. Quod si et his, et illis rependet pro meritis ; hic vero nullus eorum recepit, neque ille improbitatis pœnam, neque hic virtutis præmia, perspicuum est, restare tempus aliud, in quo congruens præmium horum uterque ferat ». Vide eundem homil. 42. in Genes. et homil. 43. in priorem ad Corinth.

S. Gregorius Nazianzenus orat. in S. Baptisma, extrema : « Crede, inquit, resurrectionem ; judicium, mercedem, ad justam Dei lancem exigendam ».

S. Gregorius Nyssenus orat. 1. de amandis pauperibus : « Denique, inquit, pro suis quemque meritis ornatum cerno. Illis, qui boni, benignique fuerint, summa, et perpetua requies tribuitur in regno cœlesti, inhumanis autem, et improbis, supplicium ignis, idque sempiternum ».

Jam ex Latinis, Tertullianus in lib. de resurrectione carnis, ultra medium, tractans cap. xv. prioris ad Corinth. « Ordo, inquit, meritorum, dispositorum nomine disponetur : merita autem cum corpori quoque adscribantur, ordo quoque corporum disponatur necesse est, ut possit esse meritorum ».

S. Cyprianus in libro de Simplicitate Prælatorum, sive de unitate Ecclesiæ, ultra medium : « Justitia, inquit, opus est, ut promereri quis possit Deum : præceptis ejus, et monitis obtemperandum est, ut accipiant merita nostra mercedem ». Item in serm. de eleemosyna, extremo : Si, inquit, expeditos, si celeres, si in hoc operis agone currentes, dies nos vel redditionis, vel persecutionis invenerit ; nusquam Dominus meritis nostris ad præmium deerit. In pace coronam vincentibus candidam pro operibus dabit, in persecutione purpuream pro passione geminabit. « Vide eundem lib. II. epist. 4. lib. III. cap. 25. lib. IV. epist. 6 et 8.

S. Hilarius can. 5. in Matth. « Regnum, inquit, Dei vitæ nostræ stipendiis quæramus. Et hæc recte, perfecteque viventium merces est, ut in novam, cœlestemque substantiam ex hac corruptibilis corporis materie transferantur, et corruptio terrena cœlesti incorru-

ptione mutetur ». Et can. VI. « De nostro, inquit, est beata illa æternitas promerenda, præstandumque est aliquid ex proprio ».

S. Ambrosius lib. I. de officiis, cap. 15. « Nonne, inquit, evidens est meritorum, aut præmia, aut supplicia post mortem manere ? Vide eundem in epist. 81. ad Siricium lib. II. de Caia, cap. 9 lib. de Noe, et arca, cap. 7. in Psal. CXVIII. serm. 7. et lib. VII. in Luc. in illud : « Nonne duo passeret, etc. »

S. Hieronymus lib. II. adversus Jovinianum non procul a fine : « Denarius, inquit, quasi indulgentia veri Principis omnes per Baptismum emittit de carcere. Jam nostri laboris est, pro diversitate virtutum, diversa nobis præmia præparare ».

Sanctus Paulinus in epist. ad Victricium : « Tuarum, inquit, tibi præmia se debere virtutum, judex justus agnoscat ».

S. Augustinus in epist. 105. ad Sixtum : « Nullane, inquit, sunt merita justorum ? sunt plane, quia justus sunt. Sed ut justi fierent, merita non fuerunt ». Et infra : « Sicut merito peccati, tamquam stipendium, redditur mors, ita merito justitiæ, tamquam stipendium, vita æterna ». Idem in lib. de moribus Ecclesiæ, cap. 25 : « Vita, inquit, æterna est totum præmium, cujus promissione gaudemus. Nec præmium potest præcedere merita, et prius homini dari, quam dignus est. Quid enim hoc est injustius, et quid justius Deo ? non ergo debemus poscere præmium, antequam mereamur accipere ».

Hic sanctus Augustinus non solum docet, hominem habere merita vitæ æternæ, sed etiam unum, et totum esse præmium nostrum vitam æternam, contra sententiam adversariorum, qui finxerunt varia præmia in hac vita, et in futura, ut eluderent testimonia, quæ loquuntur de meritis, ac ne cogerentur admittere, bona opera esse præmia vitæ æternæ. Item docet hoc loco sanctus Augustinus, meritis operum ex justitia dari præmium vitæ æternæ, ne forte dicerent, dari quidem, sed ex mera liberalitate. Item addit, non dari nisi prius ea digni inveniantur, qui illam habituri sunt, ne dicant, nullam esse in operibus dignitatem. Denique dicit, injustissimum esse petere a Deo justissimo judice vitam æternam, antequam eam merearis accipere, ubi aperte damnat omnes Lutheranos, qui vitam æternam operibus mereri non volunt, et tamen eam sibi certissima fide dandam esse præsumunt. Vide eundem Augustinum in Psal. 83. 93. 100.

Item in epist. 46. 47. 52. In enchir. cap. 106. et 107. libro de natura et gratia, cap. 2. de correptione et gratia, cap. 13. de gratia et libero arbitrio, cap. 4. et seq.

S. Prosper in responsione ad cap. 6. Galorum : « Justificatus, inquit, homo, id est, ex impio pius factus, nullo præcedente bono merito accipit donum, quo medio acquirit et meritum ». Idem habet in lib. II. de vocatione gentium, cap. 8. et in Psalm. CXXV. in ultimis verbis.

S. Coelestinus Papa in epistol. ad Gallos, cap. 12. « Tanta, inquit, erga omnes homines est bonitas Dei, ut nostra velit esse merita, quæ sunt ipsius dona ; atque pro his, quæ largitus est, æterna præmia sit donaturus ».

S. Gregorius lib. IV. Moral. cap. 42. « Quia, inquit, in hac vita nobis est discretio operum, erit in illa procul dubio discretio dignitatum, ut quo hic alius alium merito superat, illic alius alium retributione trascendat ». Vide eundem lib. XVIII. Moral. cap. 24. et lib. XXV. cap. 1.

S. Bernardus serm. 68. in Cant. « Merita, inquit, habere cures, habita data noveris. Perniciosa paupertas, penuria meritorum ». Et serm. 81. Item in Cant. « Omne, inquit, quod feceris, bonum, malumve, quod quidem non facere liberum sit, merito ad meritum deputatur ».

His addi possunt testimonia Conciliorum. Nam in Concilio Arausiano can. 18. sic legimus : « Debetur merces bonis operibus, si fiant ; sed gratia, quæ non debetur, præcedit ut fiant ».

Concilium Lateranense Oecumenicum, sub Innocentio III. ut habetur in cap. Firmiter, de Summa Trinit. Et fide Catholica : « Non solum, inquit, Virgines, et continentes, verum etiam conjugatæ per rectam fidem, et operationem bonam placentes Deo, ad æternam merentur beatitudinem pervenire.

Concilium Florentinum item Oecumenicum, in decreto de purgatorio, docet, animas, quæ nihil expiendum habent, in cœlum mox recipi, Deumque videre pro meritorum diversitate, aliam alia clarius, atque perfectius. Nihil igitur novi, sed fidem antiquam docuit Concil. Trid. sess. 6. cap. 16. et can. 26. et 32. ubi merita justorum asseruit.

Accedat ultimo ratio evidens ex iis, quæ probata sunt in libro superiore. Demonstrat-

tum est enim, opera bona justorum esse vere justa, satisfacere legi divinæ, justificare hominem. Hinc autem sequitur, esse vere meritoria. Potissima enim ratio, cur hæretici hujus temporis merita negent, illa est, quoniam existimant, nullum esse opus in hac vita vere justum, et quod legi satisfaciat, sed esse omnia opera nostra peccata mortalia ex natura sua, et solum propter Domini indulgentiam venialia.

CAPUT V.

Solvuntur objectiones ex Scripturis, contra merita operum bonorum.

Argumenta adversariorum magna ex parte soluta sunt in libro superiore extremo. Si quidem illa omnia, quæ adferuntur ad probandum, omnia justorum opera esse peccata, adferri solent etiam ad probandum, nulla esse vera merita salutis æternæ. Solum igitur hoc loco eas tantum objectiones, quæ proprie contra merita pugnare videntur.

Primum ex divinis litteris objiciunt illud Psalmi centesimi secundi : *Qui coronat te in misericordia, et miserationibus.* Item ; *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Et Jacob. II. *Judicium sine misericordia ei, qui non fecit misericordiam* (1). Hæc enim, et alia similia loca testantur, ipsam etiam coronam gloriæ, et beatitudinem cœlestem dandam esse sanctis hominibus ex misericordia, non ex justitia, ac per hoc non reddi proprie meritis, sed gratis dari.

Respondeo : S. Augustinus hæc loca diligenter expendit tum in epist. 105. tum in libro de corrept. et gratia, cap. 13. Duas autem indicat expositiones. Una est, quod beatitudo tribuatur misericordiæ, non quia non sit vera merces meriti, sed quia merita ipsa ex misericordia data sunt. Non enim potest opera meritoria facere homo, nisi prius justificatus. Justificatur autem non ex operibus, sed ex gratia et misericordia. Quare solet etiam Augustinus ita distinguere, ut dicat, ipsi justitiæ vitam æternam esse mercedem, non gratiam, ipsi autem homini esse gratiam, non mercedem, quoniam homini justitia gratia est. Eandem explicationem sequitur sanctus Gregorius in Psalm. VII. pœ-

(1) Psal. CII, 4; Math. V, 7; Jacob. II, 13.

nitentialem, tractans illud: « Auditam fac mihi mane misericordiam tuam ».

Altera expositio est, quod in ipsa coronatione, quæ merces est meriti, sit etiam misericordia necessaria, quæ peccata venialia remittat, sine quibus nulli vivunt, et pauci vitam hanc finiunt; cæterum addit ibidem Augustinus, hanc ipsam misericordiam debitam esse bonis meritis Sanctorum, et in iudicio non tam donari, quam reddi, ut dici possit justa misericordia, quoniam justo iudicio redditur.

Sed etiamsi ista misericordia non redderetur meritis, sed pura misericordia esset, non tamen impediret rationem meriti in bonis operibus hominum justorum. Nam comitatur misericordia coronam gloriæ, sed non est ipsa corona gloriæ. Corona enim respicit bona merita, misericordia respicit peccata venialia, quæ remissione delenda sunt. Sicut enim ex parte hominis duo sunt, bona merita, et peccata venialia, quorum unum non destruit alterum; ita ex parte Dei duo sunt, corona gloriæ tamquam merces meriti, et misericordia tamquam medicina peccati, et horum etiam duorum unum non impedit aliud. Nam si remissio illa nullo modo debita esset, sed omnino gratuita; posset quidem Deus non remittere peccata illa venialia, sed tamen nec punire posset, nisi temporaria pœna, cum illa peccata majorem pœnam justo iudicio non mereantur. Soluta vero in igne purgatorio illa pœna, bona merita justo iudicio coronam justitiæ nullare jam impediendo perciperent.

Secundo objici potest illud Isai. LV. *Venite, emite absque argento, et absque ulla commutatione vinum et lac.* Et illud Danielis cap. IX. *Non in justificationibus nostris prosternimus preces nostras, sed in miserationibus tuis magnis* (1).

Respondeo: Hæc loca ad rem non faciunt; siquidem vinum et lac non gloriam sempiternam, sed gratiam temporis hujus eo loco significant. Fatemur autem gratiam Dei non acquiri per merita, sed gratis dari, quamvis non absque opere et labore nostro. Nam venire et emere, laborem nostrum designat, absque argento, et absque ulla commutatione, reconciliationem, non debitam, sed gratuitam plane esse demonstrant. Porro vinum et lac ad gratiam præsentis temporis pertinere docet sanctus Hieronymus in commentario, ubi etiam dicit, in hujus

rei signum solitos esse Christianos renatis in Christo præbere gustandum vinum et lac; Daniel quoque non coronam petit eo loco, sed liberationem a captivitate, in quam populus Dei, propter peccata devenerat.

Tertio objiciunt illud Luc. XVII. *Cum feceritis hæc omnia, dicite, servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus* (2).

Respondeo, multis modis hunc locum Patres exponunt, et sunt omnes egregiæ explanationes, nec ulla contra merita bonorum operum pugnat.

Primum (ut exponit sanctus Ambrosius lib. VIII. in Lucam) jubet Dominus, ut agnoscamus id, quod sumus ex nobis: « Agnoscenda, inquit, gratia, sed non ignoranda natura, etc. » Itaque ex nobis servi inutiles sumus, inepti prorsus ad ea implenda, quæ Dominus præcipit: tamen per ejus gratiam utiles efficiamur, juxta illud II ad Timoth. II. *Qui emundaverit se ab his, erit vas in honorem sanctificatum (et utile Domino ad omne opus bonum paratum)* (3).

Secundo ut exponit Beda, jubemur agnoscere, nihil nos Deo utilitatis adferre, sed quidquid boni facimus, id nobis utile esse, non Deo, qui bonorum nostrorum non eget. Quare summa cum humilitate Deo servire debemus, et gratias agere, quod obsequium nostrum acceptare voluerit.

Tertio ut exponit sanctus Augustinus serm. 3. de verbis Domini, servi inutiles dici possumus, cum omnia divina mandata servavimus, quoniam nihil facimus ultra id, quod debemus, et nihil inde justæ mercedis petere possemus, nisi Deus liberali pacto nobiscum convenire voluisset. Nam ex conditione mancipia Dei sumus, et si velit, potest nos absque ullo præmio ad omnia opera, quæcumque illi placuerint, obligare. Hanc igitur conditionem nostram ad humilitatem conservandam, vult nos Christus agnoscere. Quamvis ex gratuito pacto, quod nobiscum facere dignatus est, possumus cum Apostolo dicere: *Reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi in illa die justus judeus.* Nam et Dominus ipse dicit: *Nonne ex denario convenisti mecum? tolle quod tuum est, et vade.* « O magna (inquit Augustinus) bonitas Dei, cui cum pro conditione reddere debeamus obsequium, utpote servi Domino, amicitiarum nobis præmia repromittit, ut a nobis obsequia debite servitutis extorqueat. »

(1) Isai. LV, 4; Dan. IX, 48. — (2) Luc. XVII, 10. — (3) II Tim. II, 21.

Quarto, ut exponit sanctus Joannes Chrysostomus homilia in illud: « Elatum est cor Ozia », non dicit Dominus, cum feceritis hæc omnia, servi inutiles estis; sed ait: dicite, quia servi inutiles sumus, ubi vult nos de nobis post benefacta humiliter sentire, ne superbia corrumpat opera bona, quæ fecimus. Sed cum nos dicemus, servus inutilis sum, dicit ille: Euge serve bone, et fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. Absolute enim non esse inutiles eos, qui bene operantur, perspicuum est ex hac ipsa parabola de talentis, Matth. XXV. Nam servum inutilem vocat Christus eum solum, qui talentum abscondit, et quem projici jubet in tenebras exteriores. Alios autem, qui talenta multiplicaverant, ut servos utiles laudat, et remunerat.

Quarto objiciunt illud Apostoli ad Roman. VI. *Stipendium peccati mors, gratia Dei vita æterna* (1). Hinc enim videntur aperte excludi merita, tum quia vita æterna non dicitur stipendium bonorum operum, sicut dicitur mors æterna stipendium peccati, tum quia simpliciter dicitur gratia, nam ut idem Apostolus ait ad Roman. IV. *Et qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum* (2).

Respondeo: Hoc argumentum diligenter solvit sanctus Augustinus in epist. 105. in Enchirid. cap. 107. et præcipue in libro de gratia et libero arbitrio, cap. 8. et 9. Duo autem dicit, primo, potuisse Apostolum recte dicere, stipendium justitiæ vita æterna, sicut dixit, stipendium peccati mors. Quæ sancti Augustini confessio causam adversariorum penitus jugulat. Secundo, non esse dictum, stipendium justitiæ vita æterna, sicut stipendium peccati mors, ne quis existimaret, ita nos ex nobis habere justitiam, sicut ex nobis habemus peccata. Itaque gratia dicitur vita æterna, non quia non est merces meriti, sed quia ipsa merita habemus ex gratia. In illis autem verbis ad Rom. IV. *Ei qui operatur, etc.*, loquitur Apostolus de operibus, quæ sine gratia Dei, solis viribus liberi arbitrii fieri posse credebant ii, quos eo loco refellit.

Quinto objiciunt illud ad Roman. VIII. *Non sunt condignæ passionibus hujus temporis, etc.* (3). Sed hoc jam solutum est cap. 3. in argum. 6. pro meritis.

Sexto, objiciunt illud ad Philippen. III. *Hæc omnia, quæ mihi erant lucra, propter Christum detrimentum feci, et arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam; et ut inveniar in illo, non habens meam justitiam, quæ ex lege est, sed illam, quæ ex fide est Jesu Christi.* Huc etiam addi possunt illa: *Gratia salvati estis per fidem non ex operibus*, ad Ephes. II. Et: *Non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam magnam misericordiam salvos nos fecit*, ad Tit. III (4).

Respondeo: Primum, hæc omnia loca frustra adferuntur contra merita salutis æternæ, cum Apostolus loquatur de salute inchoata, quæ habetur in hac vita, per gratiam justificationis, et regenerationis, non de salute perfecta, quæ reposita est nobis in cœlis. Nos autem non contendimus, salutem inchoatam, id est, justificationem haberi per merita, sed gratis eam donari gratissime confitemur.

Deinde loquitur Apostolus de justitia et operibus, quæ fidem et gratiam Dei præcedunt, nam ideo fidei et gratiæ illam opponit, cum ait: *Ut inveniar in illo non habens meam justitiam, quæ ex lege est, sed illam, quæ ex fide est Christi.* Et: *Gratia estis salvati per fidem, non ex operibus, etc.* Istam autem justitiam, et opera nos quoque despiciamus, et merita vitæ æternæ non esse concedimus.

Denique adversarii, qui hæc loca, ac præcipue primum locum ex cap. III. ad Philipp. impudentissime referunt ad opera bona, quæ ex fide et gratia Dei a sanctis et justis hominibus fiunt, deberent vel unum ex tota vetustate producere, qui ea loca ita exposuisset.

Certe sanctus Augustinus in lib. II. de pecc. merit. Et remiss. cap. 13. dicit, Apostolum vocare detrimenta et stercora, opera bona, quæ fecerat in Judaismo, quoniam talia videri poterant in comparatione eminentissimæ justitiæ, quæ habetur per fidem Christi, in Ecclesia Catholica. Ubi justitiam Christianorum non solum non vult appellari detrimenta vel stercora, sed eminentissimam justitiam nominat, immo nec justitiam, quæ erat in judaismo, absolute damnat eo loco, sed tantum in comparatione Christianæ justitiæ.

Idem vero Augustinus eum locum diligentius tractans in lib. I. ad Bonifacium, in libro de gratia et libero arbitrio, et in serm. 15.

(1) Rom. VI, 23. — (2) Rom. IV, 4. — (3) Rom. VIII, 48. — (4) Phil. III, 7; Eph. II, 6; Tit. III, 5.

de verbis Apostoli, damnat quidem absolute justitiam illam, quam Apostolus vocat detrimenta et stercorea, sed ideo damnat quia docet illam esse justitiam superbiorum, qui suis solis viribus existimant sine fide et gratia Christi se posse implere justitiam. Justitiam enim ex fide et gratia, ubique Augustinus laudat, et meritum vitæ æternæ esse docet.

Quod vero Kemnitius notat, Apostolum in præsentia dixisse, « Arbitror ut stercorea », quasi damnare voluerit impuritatis eam etiam justitiam, quam ex fide Christi, cum esset Apostolus, faciebat: puerile est, nam illud (« Arbitror ») non respicit opera presentia, sed presens iudicium de operibus præteritis, atque in iudaismo factis.

Septimo, obijciunt illud ad Roman. III. *Exclusa est gloriatio tua, per quam legem factorum? non, sed per legem fidei* (1). At si fides excludit omnem gloriationem, quæ ex operibus nascitur; certe excludit omnia merita. Si quis enim vera merita haberet, de illis jure gloriari posset.

Respondeo, fides excludit gloriationem eorum, qui in se gloriantur, quasi suis viribus justitiam facere possint, et a se habeant, si quid boni habent: non autem excludit gloriationem eorum, qui in Domino gloriantur, id est, qui justitiam et merita, Deo juvante, habere se posse confidunt. Alioqui non diceret Apostolus: *Qui gloriatur, in Domino gloriatur*. Itaque sanctus Bernardus serm. 13. in Cant. « Hæc nobis, inquit, gloriatio non solum non prohibetur, sed etiam suadet, cum dicitur gloriam ab invicem queritis, et gloriam, quæ a solo Deo est, non vultis ».

Octavo obijciunt, fieri Christo magnam injuriam, si meritis nostris aliquid tribuatur, quasi non sufficiant Christi merita.

Respondeo: Hoc argumentum, quanto ab adversariis magis rhetorice, vel potius tragice amplificatur, tantum, cum discutitur, inanius invenitur. Siquidem merita justorum non opponuntur meritis Christi, sed ab illis nascuntur, et quidquid ipsa justorum merita laudis habent, id totum redundat in laudem meritorum Christi. Ipse enim vitis, non palmites, et sicut palmes non potest ferre fructum, nisi manserit in vite, sic et nos nihil possumus sine Christo facere. Et sicut nemo unquam ita desipuit, ut diceret detrahi de gloria vitis, si palmites ipsius multum fru-

(1) Rom. III, 27.

ctum adferant. Ita nemo, nisi plane stultus, dicere potest detrahi de gloria Christi, si servi ejus, per gratiam ejus, per spiritum ejus, per fidem, et charitatem ab ipso inspiratam, bona opera faciant, quæ ita vere sint justa, ut eis debeatur a justo iudice corona justitiæ.

At, inquit, si requiruntur merita hominum, non igitur sufficebant merita Christi. Non ita est. Nam merita hominum non requiruntur propter insufficientiam meritorum Christi, sed propter maximam eorum efficaciam. Meruerunt enim Christi opera apud Deum, non solum ut salutem consequeremur, sed etiam ut eam per merita propria consequeremur. Sive (quod est idem) non solum æternam salutem, sed etiam virtutem merendi nobis meruerunt. Sicut etiam quod Deus sole utatur ad mundum illustrandum, igne ad calefaciendum, aura et pluvii ad refrigerandum, non est in causa imbecillitas Dei, quasi non posset ipse per se, absque sole, igne, aura mundum illustrare, calefacere, refrigerare: sed omnipotentia ejus, qua potuit non solum ista facere, sed etiam rebus creatis vim faciendi tribuere.

At saltem, inquit, dividitur gloria inter Deum et hominem, si non solis ejus meritis, sed etiam nostris salutem assequimur. Neque id verum est. Nam merita nostra, dona sunt Christi, et quamvis in opere hono, quod nos, Deo juvante, facimus, nihil sit nostrum, quod non sit Dei, neque aliquid sit Dei, quod non sit nostrum, sed totum faciat Deus, et totum faciat homo: tamen ratio, cur id opus sit dignum vita æterna, tota pendet a gratia.

Denique, nos ipsi non minus Christo sumus obstricti, nec minus salutem nostram totam, atque integram illi acceptam referimus, cum illam meritis nostris acquirimus, quam si absque ullis meritis nostris illam acciperemus: immo multo magis nunc illi nos debitores esse fatemur, quandoquidem non solum per ejus gratiam salvamur, sed etiam per eandem nobilissimo modo, honorificentissimoque salvamur.

CAPUT VI.

Solvuntur objectiones ex Patribus.

Jam vero ex Patribus nonnulla proferunt testimonia contra merita humana, quæ facili negotio explicari poterunt.

Primo, obijciunt illa verba sancti Hilarii in Psal. LI. « Non enim illa ipsa justitiæ opera sufficerent ad perfectæ beatitudinis meritum, nisi misericordia Dei, etiam in hac justitiæ voluntate humanarum demutationum, et motuum, non reputet vitia. Spes igitur in misericordia Dei in sæculum sæculi ».

Respondeo: Explicatio hujus loci petenda est ex iis, quæ diximus ad primam objectionem capitis superioris. Solum enim Hilarius docet, cum bonis meritis admisceri peccata quædam, quæ tametsi non faciunt hominem injustum, cum sint levia, et venialia, tamen remissione, et misericordia indigent, quia nihil coinquinatum intrare potest in regnum cælorum.

Secundo, obijciunt illa verba sancti Basilii in Psalm. cxiv. « Manet sempiterna requies illos, qui in hac vita legitime certaverunt, non ob eorum merita factorum, sed de munificentissimi Dei gratia, in qua sperarunt ».

Respondeo: Non recte verba sancti Basilii Kemnitius interpretatur. Non enim in Græco textu invenitur illud: « Non ob eorum merita », neque illud, « gratia ». Hæc enim sunt verba: *ὅ κατὰ ἀφελήματα τῶν ἔργων ἀποδομένα ἀλλὰ κατὰ τοῦ μεγαλοδότηου Θεοῦ*. Quæ verba significant, requiem æternam reddendam esse legitime certantibus, non secundum debitum operum, sed secundum debitum Dei munificentissimi, id est, non pro mensura operum, sed pro mensura magnificentiæ Dei, sive non quantum debetur operibus, sed multo amplius, quantum videlicet decet munificentiam Dei.

Sed etiamsi recte Kemnitius verba S. Basilii latine reddidisset; nihil tamen obtineret ex Basilio contra merita. Diceremus enim a Basilio excludi merita, quæ sint homini a se, et prædicari merita, quæ sint homini ex gratia. Nam cum dicit, manere requiem æternam legitime certantes, aperte ponit merita: legitime enim certanti debetur jure bravium. Cum autem addit (si tamen addit): « Non ob eorum merita factorum,

sed de munificentissimi Dei gratia », indicat, neminem legitime certare suis solis viribus, sed per gratiam condonationis. Ac per hoc non ob merita propria, id est, propriis viribus acquisita, sed ob gratiam Dei, a qua merita vera nascuntur, dari certantibus requiem sempiternam.

Tertio, obijciunt ex Augustino illa verba in Psal. lxx. concion. 2. « Tua peccata sunt, merita, Dei sunt. Supplicium tibi debetur, et cum præmium venerit, sua dona coronabit, non merita tua ». Item illa ex serm. 13. de verbis Apostoli: « Pro nihilo salvos facies illos, nihil invenis, unde salves, et multum invenis, unde damnes ». Item illa verba ex libro de gratia, et libero arbitrio, cap. 9. « Maluit, inquit, dicere, Gratia Dei vita æterna, ut intelligeremus, non pro meritis nostris Deum nos ad æternam vitam, sed pro sua misericordia perducere.

Respondeo: S. Augustinus, ubicumque merita damnat, loquitur de meritis, quæ sint in nobis, ex nobis, id est, sine gratia Dei. Id quod ex duobus locis apertissime intelligi poterit. Prior locus est in epistol. 105. ad Sixtum: « Ipsa, inquit, vita æterna, quæ in fine, sine fine habebitur, et ideo meritis præcedentibus redditur; tamen quia eadem merita, quibus redditur, non a nobis parta sunt per nostram sufficientiam, sed in nobis facta per gratiam, etiam ipsa gratia nuncupatur, non ob aliud, nisi quia gratis datur: nec ideo, quia meritis non datur, sed quia data sunt, et ipsa merita, quibus datur ». Et infra: « Cui debetur vita æterna, vera justitia est; si autem vera justitia est, ex te non est, de sursum est descendens a Patre luminum, ut haberes eam, si tamen habes, profecto accepisti. Quid enim habes, quod non accepisti? Quapropter, o homo, si accepturus es vitam æternam, justitiæ quidem stipendium est, sed tibi gratia est, cui gratia est ipsa justitia. Tibi enim tamquam debita reddetur, si ex te tibi esset justitia, cui debetur. »

Habemus ex hoc loco, justitiam nostram, cui redditur vita æterna, veram esse justitiam, ac per hoc vere meritoriam, non autem ita imperfectam, ut peccatum dici possit, ut adversarii dicunt. Habemus deinde Augustinum, cum dicit, nobis non deberi vitam æternam ex merito, sed gratis donari, loqui de homine, quælis est sine gratia Dei, et qui suis solis viribus operatur: homini enim, ut operatur ex gratia, numquam negavit Augustinus, deberi vitam æternam ex